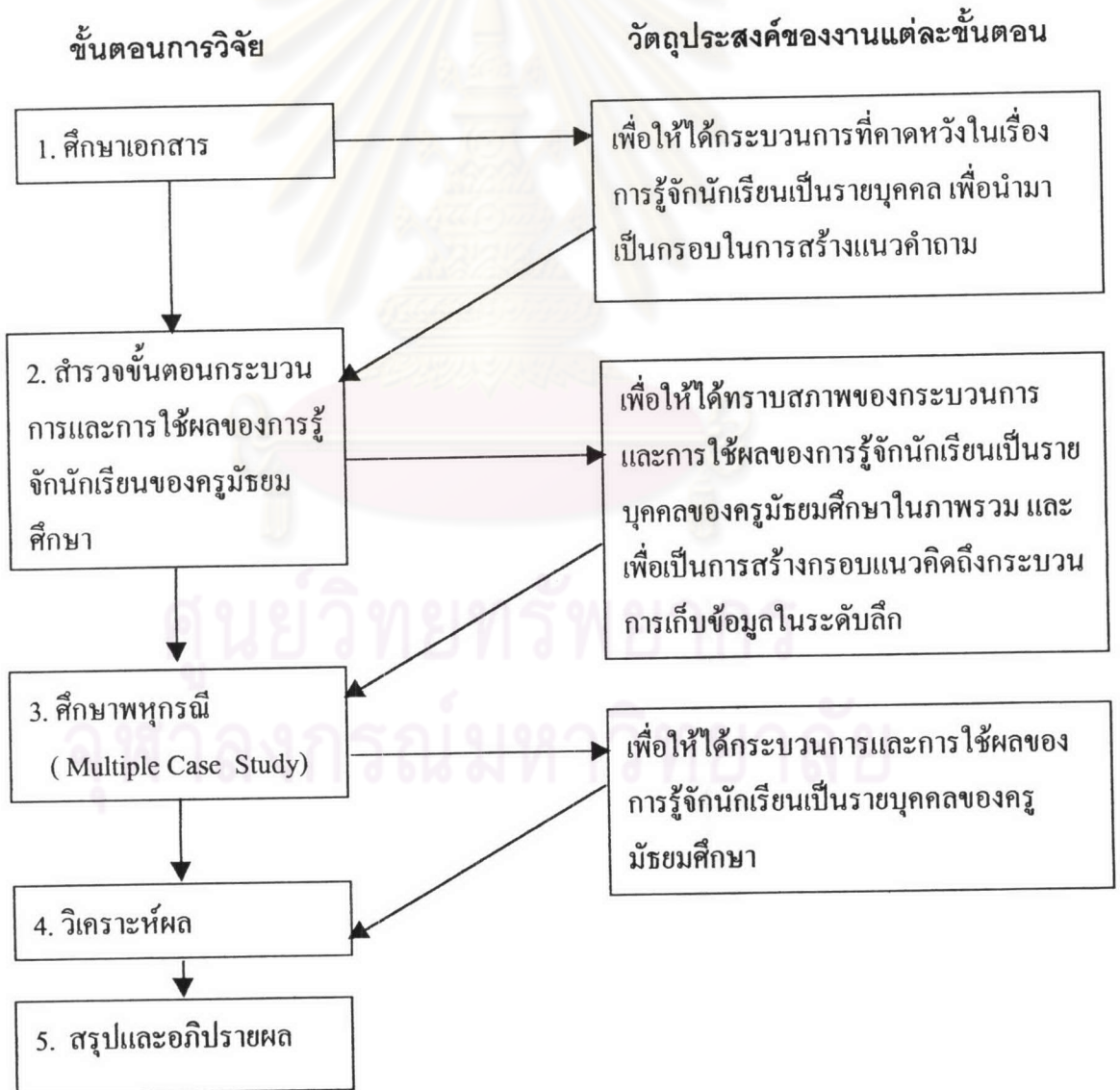

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและคุณภาพ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษากระบวนการและการใช้ผลจากการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลของครูมัธยมศึกษา และเพื่อศึกษาพฤติกรรมศึกษาของครูมัธยมศึกษาในเรื่องกระบวนการและการใช้ผลจากการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล โดยทำการศึกษาลำรวจความคิดเห็นของครูมัธยมศึกษา และศึกษาพฤติกรรมศึกษา (Multi case study) โดยมีขั้นตอนดำเนินการดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ

การวิจัยในส่วนของเชิงปริมาณนี้ ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ เพื่อเป็นการศึกษาสภาพรวมของครูมัธยมศึกษาที่ทำการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ทั้งในด้านสิ่งสำคัญที่ครูต้องรู้จักนักเรียนแนวทางในการทำความรู้จัก กระบวนการและการใช้ผลจากการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล รวมถึงความเชื่อพื้นฐาน ความรู้เดิม และทักษะในการนำมาใช้ในการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล โดยการใช้แบบสอบถาม ซึ่งมีวิธีวิจัยตามลำดับดังนี้

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ครูที่สอนในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ซึ่งมีจำนวนประชากรทั่วประเทศ 122,522 คน (กรมสามัญศึกษา, 2544)

กลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage stratified random sampling) ขั้นตอนในการเลือกกลุ่มตัวอย่างมีดังนี้

1. การกำหนดจำนวนตัวอย่างเมื่อกำหนดระดับความเชื่อมั่น เท่ากับ 95 % และค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์จากค่าสถิติเท่ากับ 5% (.05) แล้วใช้สูตรการหาจำนวน ตัวอย่างของ Yamane (1967, อ้างถึงในวรรณภา เด่นขจรเกียรติ, 2543) ดังแสดงข้างล่างทำให้ได้จำนวนตัวอย่างขั้นต่ำเท่ากับ 398 คน

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

(วรรณภา เด่นขจรเกียรติ, 2543)

โดยที่ N หมายถึง จำนวนประชากรที่ครูสอนในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาทั่วประเทศ ซึ่งในกรณีนี้เท่ากับ 122,522 คน

e หมายถึง ขนาดของความคลาดเคลื่อนสูงสุด (ในการประมาณค่าพารามิเตอร์จากการใช้ค่าสถิติจากกลุ่มตัวอย่าง) ซึ่งในกรณีนี้เท่ากับ .05

n หมายถึง จำนวนครูในกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมในการใช้ศึกษา เพื่ออนุมานค่าในประชากรขนาด 122,522 คน

ผลการคำนวณทำให้ได้ค่า n หรือจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่จะใช้ในการวิจัยในครั้งนี้
ประมาณ 398 คน

2. การดำเนินการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยดำเนินการสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage stratified random sampling) ดังนี้

2.1 ในการสุ่มขั้นที่ 1 ผู้วิจัยแบ่งเขตพื้นที่เป็น 4 ภูมิภาค คือ ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ แล้วใช้ภูมิภาคเป็นตัวแปรแบ่งขั้นในการสุ่มขั้นแรกซึ่งมีจังหวัดเป็นหน่วยของการสุ่ม และได้สุ่มภูมิภาคละ 5 จังหวัด ทำให้ได้จำนวนตัวอย่างในการศึกษาทั้งหมด 20 จังหวัด ใน 4 ภูมิภาค

2.2 ในการสุ่มขั้นที่ 2 ได้ใช้โรงเรียนเป็นตัวแปรของการสุ่ม โดยใช้ขนาดโรงเรียนเป็นตัวแปรแบ่ง ซึ่งขนาดของโรงเรียนแบ่งเป็น 4 ขนาด คือ โรงเรียนขนาดเล็ก เป็นโรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนน้อยกว่า 499 คน โรงเรียนขนาดกลาง เป็นโรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนอยู่ระหว่าง 500 คน ถึง 1,499 คน โรงเรียนขนาดใหญ่ เป็นโรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนอยู่ระหว่าง 1,500 คน ถึง 2,499 คน และโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ เป็นโรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนมากกว่า 2,500 คน ซึ่งโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษและโรงเรียนขนาดใหญ่จัดส่งจังหวัดละ 1 โรงเรียน ส่วนโรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดเล็กจัดส่งจังหวัดละ 2-3 โรงเรียน ยกเว้นในจังหวัดนครศรีธรรมราชในโรงเรียนขนาดเล็ก จัดส่ง 4 โรงเรียน ดังแสดงในภาคผนวก จ

ตารางที่ 3.1 จำนวนโรงเรียนที่ศึกษาจำแนกตามภูมิภาคและขนาดโรงเรียน

ภูมิภาค	ขนาดโรงเรียน				รวม
	เล็ก(<499)	กลาง(500-1499)	ใหญ่(1500-2499)	ใหญ่พิเศษ(>2500)	
กลาง	14(14)	14(14)	5(5)	5(5)	38(38)
เหนือ	14(14)	14(15)	5(5)	5(4)	38(38)
อีสาน	14(14)	14(14)	5(5)	5(5)	38(38)
ใต้	14(16)	14(13)	5(5)	5(4)	38(38)
รวม	56(58)	56(56)	20(20)	20(18)	152(152)

หมายเหตุ 1. จำนวนนอกวงเล็บ หมายถึง จำนวนโรงเรียนที่ต้องการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. จำนวนในวงเล็บ หมายถึง จำนวนโรงเรียนที่เก็บรวบรวมข้อมูลจริง

จากการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง 152 โรงเรียน จากภูมิภาคใน 20 จังหวัด จำแนกตามขนาดของโรงเรียน ตามที่แสดงในตารางที่ 3.1 ผู้วิจัยได้จัดส่งแบบสอบถามให้ครูผู้สอนในโรงเรียนตัวอย่างจำนวนโรงเรียนละ 4 ฉบับ ทำให้ได้กลุ่มตัวอย่างครูที่คาดหวังเท่ากับ 608 คน แต่จากการติดตามแบบสอบถาม 3 ครั้ง ทำให้ได้จำนวนแบบสอบถามกลับคืนจำนวน 390 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 64.14 จากจำนวนแบบสอบถามที่ส่งไป รายละเอียดของจำนวนแบบสอบถามที่ส่งไปและที่ได้รับกลับคืนจากแต่ละภูมิกษณำเสนอในตารางที่ 3.2 ซึ่งได้ผลการตอบกลับของแบบสอบถาม ดังนี้

ตารางที่ 3.2 จำนวนแบบสอบถามที่ส่งและได้รับคืนจากกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามภูมิภาคที่ส่งแบบสอบถาม

ภูมิภาค	จำนวนแบบสอบถามที่ส่งไป	จำนวนแบบสอบถามที่ได้รับคืน	ร้อยละของแบบสอบถามที่ได้รับคืน
กลาง	152	113	74.34
เหนือ	152	111	73.02
อีสาน	152	95	62.50
ใต้	152	71	46.71
รวม	608	390	64.14

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม ศึกษาถึงกระบวนการและการใช้ผลจากการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลของครูมัธยมศึกษาเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและศักยภาพของนักเรียน ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาแบบสอบถาม โดยลักษณะของแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 5 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (check list) และแบบปลายเปิด (open end) เพื่อรู้รายละเอียดเบื้องต้น ได้แก่ ภูมิภาคหลังจำนวน 5 ข้อ สภาพปัจจุบันของการปฏิบัติงาน จำนวน 4 ข้อ และข้อมูลการพัฒนา งาน จำนวน 2 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลของครูมัธยมศึกษา มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (check list) และแบบปลายเปิด (open end) เพื่อทราบถึงลักษณะการทำความรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล มีการปฏิบัติหรือไม่ ต้องมีความรู้เกี่ยวกับนักเรียนด้านใดบ้าง และในข้อที่ 3 เป็นทางเลือกในการตอบ ไปยังตอนที่ 3 – 5 หรือข้ามไปตอบเฉพาะตอนที่ 5 เท่านั้น

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับกระบวนการทำความรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลของครูมัธยมศึกษา มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (check list) และรายการมาตรฐานค่า (rating scale) 3 ระดับ เกี่ยวกับขั้นตอนกระบวนการ และช่วงเวลาในการปฏิบัติ รวมถึงลักษณะการทำการกิจกรรม

ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับการใช้ผลจากการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลของครูมัธยมศึกษา มีลักษณะเป็นรายการมาตรฐานค่า (rating scale) 6 ระดับ ดังนี้

มากที่สุด	หมายถึง ท่านได้นำผลจากการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลไปใช้พัฒนา ประมาณ 90%-100%
มาก	หมายถึง ท่านได้นำผลจากการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลไปใช้พัฒนา ประมาณ 70%-89%
ปานกลาง	หมายถึง ท่านได้นำผลจากการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลไปใช้พัฒนา ประมาณ 50%-69%
น้อย	หมายถึง ท่านได้นำผลจากการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลไปใช้พัฒนา ประมาณ 30%-49%
น้อยที่สุด	หมายถึง ท่านได้นำผลจากการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลไปใช้พัฒนา ประมาณ 1%-29%
ไม่เคย	หมายถึง ท่านได้นำผลจากการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลไปใช้พัฒนา ประมาณ 0%

จากมาตรฐานค่า (rating scale) ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ มี 6 ระดับ ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดระดับของผู้ที่ไม่เคยนำผลไปใช้ในการพัฒนาหรือเป็นการใช้ผลในการพัฒนา 0% แต่ผู้ที่เคยปฏิบัติกรนำผลจากการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลไปใช้พัฒนา แบ่งเป็น 5 กลุ่ม ในสัดส่วนของร้อยละ 30 : 20 : 20 : 20 : 10 ซึ่งในระดับการใช้ผลในระดับน้อยที่สุดผู้วิจัยให้ความหมายว่าผู้ที่นำผลไปใช้ในการพัฒนานั้นมีระดับการใช้ผลน้อยที่สุดไม่เกิน 30% ส่วนในระดับการใช้ผลมากที่สุดผู้วิจัยให้ความหมายว่าผู้ที่นำผลไปใช้ในการพัฒนานั้นมีระดับการใช้ผลมากที่สุดไม่ต่ำกว่า 90 % จึงเป็นข้อจำกัดของข้อตกลงในการใช้ระดับ scale ของช่วงที่เป็น Interval scale

ตอนที่ 5 ปัญหาและอุปสรรคของกระบวนการและการใช้ผลจากการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (open end) และแบบตรวจสอบรายการ (check list)

ในส่วนของแบบสอบถามด้านหลังจะมีกรอบให้ผู้ตอบแบบสอบถามยินดีให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพในขั้นตอนที่ 2 ต่อไป

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาเชิงปริมาณในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. รวบรวมและศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับการรู้จักนักเรียน กระบวนการรู้จักนักเรียน และการใช้ผลจากการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล เป็นการกำหนดกรอบคำถามในเรื่องของการที่ครูทำความรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล เพื่อกำหนดกรอบโครงสร้างเครื่องมือ

2. สร้างแบบสอบถามจากการศึกษาค้นคว้าในข้อที่ 1 แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อการปรับปรุงแก้ไข และการใช้สำนวนภาษา

3. นำแบบสอบถามที่ได้แก้ไขปรับปรุงให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 กลุ่ม คือ กลุ่มนักวิชาการ กลุ่มศึกษานิเทศก์ และครูมัธยมศึกษา (รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ในภาคผนวก) โดยได้รับความเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา การใช้สำนวนภาษา การให้ความคิดเห็นเพิ่มเติมและข้อเสนอแนะ เพื่อการปรับปรุงแก้ไข ซึ่งทั้ง 3 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 นักวิชาการ เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้โดยผู้เรียนเป็นสำคัญที่สุด จำนวน 3 ท่าน

กลุ่มที่ 2 ศึกษานิเทศก์หรือนักพัฒนาครูตามแนวการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ โดยผู้เรียนเป็นสำคัญที่สุด จำนวน 2 ท่าน

กลุ่มที่ 3 ครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษา ที่ได้รับการยอมรับจากศึกษานิเทศก์หรือผู้บริหารหรือผู้ร่วมงานว่าเป็นครูที่มีทำความรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล จำนวน 2 ท่าน

4. ปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะตามอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ จนได้แบบสอบถามที่มีข้อกระทงครอบคลุมเนื้อหา รวมทั้งภาษาที่ใช้ในการสื่อความหมาย แล้วนำไปทดลองใช้กับกลุ่มครูมัธยมศึกษา จำนวน 10 คน ที่ไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อทราบข้อบกพร่องของแบบสอบถามเช่นสำนวนภาษาที่ใช้ ความตรงของเนื้อหา และนำมาปรับปรุงแก้ไข

5. หลังการทดลองทำการปรับแก้ตามปัญหาที่พบ และตามข้อเสนอแนะ ผู้วิจัยจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้

6. นำแบบสอบถามส่งทางไปรษณีย์ให้กลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ตอบ เป็นการรวบรวมข้อมูลเชิงสำรวจ เพื่อนำมาคัดเลือกเป็นกรณีศึกษาในขั้นตอนที่ 2 ต่อไป

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ ดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อขอความร่วมมือในการทำวิจัยไปยังผู้บริหารโรงเรียน ที่อยู่ในสังกัดกรมสามัญศึกษา

2. ผู้วิจัยดำเนินการจัดส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ โดยจัดส่งเป็นรายโรงเรียน จำนวน 152 โรงเรียน โรงเรียนละ 1 ชุด ประกอบด้วย

2.1 หนังสือขอความร่วมมือในการทำวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย และหนังสือขอความร่วมมือจากผู้วิจัยถึงผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา

2.2 หนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้วิจัยถึงครูผู้ตอบแบบสอบถาม

2.3 แบบสอบถามจำนวน 4 ฉบับ และด้านหลังของแบบสอบถามผู้วิจัยได้จำหน่ายให้ผู้วิจัย พร้อมติดแสตมป์เพื่อการส่งกลับคืนแบบสอบถาม(เป็นรายบุคคล)

3. ภายหลังจากส่งแบบสอบถามไปแล้ว 12 วัน เมื่อยังไม่ได้รับแบบสอบถามกลับคืน ในวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2545 ผู้วิจัยดำเนินการทวงแบบสอบถามคืน โดยใช้ไปรษณียบัตร และโทรศัพท์ในกรณีที่ทางโรงเรียนมีเบอร์โทรศัพท์ จากนั้นดำเนินการดังกล่าว ทำให้ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาทั้งสิ้น 390 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 64.14 ของแบบสอบถามที่ส่งไป

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามที่ผู้วิจัยส่งไปทั้งหมด 608 ฉบับ ได้กลับคืนมา 390 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 64.14 ของแบบสอบถามที่ส่งไป ทำให้ผู้วิจัยได้กลุ่มตัวอย่างที่ยินดีให้ข้อมูล และเป็นอาจารย์ประจำชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย

การวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนของการศึกษาเชิงปริมาณ โดยใช้วิธีดังนี้

1. นำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล และความถูกต้องในแต่ละฉบับ

2. จากนั้นนำแบบสอบถามมาลงรหัส แล้วบันทึกลงในคอมพิวเตอร์

3. วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC⁺ นำเสนอในลักษณะของค่าสถิติ ร้อยละ ความถี่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนที่เป็นคำถามปลายเปิดใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วสรุปเป็นความเรียง

4. แยกข้อมูลผู้ยินดีให้ข้อมูลในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพนำไปศึกษาในขั้นตอนที่ 2 ต่อไป

ตารางที่ 3.3 โครงสร้างของเนื้อหาในเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เนื้อหา	จำนวนข้อ	ข้อ
1. ภูมิหลัง - เพศ, อายุ - วุฒิการศึกษา - ประสบการณ์สอน/สอนวิชา - หน้าที่รับผิดชอบ - การอบรมวิชาการ - จัดทำผลงาน	11 ข้อ	1.1, 1.2 1.3 1.4, 1.5 1.6-1.9 1.10 1.11
2. สภาพการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลของครูมัธยมศึกษา - การปฏิบัติกิจกรรมการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล - สิ่งสำคัญที่ต้องรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล - ช่วงเวลาของการรู้จักนักเรียน - วิธีการในการรู้จักนักเรียน - ความเชื่อ ความรู้ และทักษะพื้นฐานในการรู้จักนักเรียน	7 ข้อ	2.1, 2.2 2.3 2.4 2.5 2.6, 2.7
3. กระบวนการทำความเข้าใจนักเรียนเป็นรายบุคคล - การศึกษาข้อมูลพื้นฐานของนักเรียน - การเลือกวิธีในการรู้จักนักเรียน - การเก็บรวบรวมข้อมูลนักเรียน - การวิเคราะห์ข้อมูลนักเรียน - การเลือกปัญหาและแก้ไขนักเรียน - การสรุปผล - การนำผลไปใช้	9 ข้อ	แบ่ง 3 ช่วง
4. การใช้ผลจากการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล - พัฒนานักเรียน - พัฒนาครู - การจัดกระบวนการเรียนการสอน - วิธีปฏิบัติงาน	4 ข้อ	1.1-1.8 2.1-2.8 3.1-3.7 4.1-4.4
5. ปัญหาและอุปสรรค ของกระบวนการและการใช้ผลจากการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	9 ข้อ	5.1-5.9

ขั้นตอนที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ

วิธีวิจัยเป็นแบบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาแบบพหุกรณีศึกษา จำนวน 3 กรณี โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

การเลือกกรณีศึกษา

การเลือกกรณีศึกษาแบบพหุกรณีเลือกกรณีจากการคัดเลือกจากผู้ตอบกลับแบบสอบถามจากขั้นตอนที่ 1 ที่ผู้วิจัยและอาจารย์ที่ปรึกษาได้พิจารณาแล้วเห็นว่าเป็นกรณีที่ผ่านมาเกณฑ์ในการคัดเลือก โดยกลุ่มตัวอย่างที่เลือกต้องผ่านเกณฑ์ในการคัดเลือกกรณีศึกษา ดังนี้

1. ครูที่เคยเป็นครูประจำชั้นอย่างน้อย 2 ปี
2. ครูที่มีผลงานหรือเอกสารเกี่ยวกับการจัดเก็บข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล
3. ครูที่ให้ตัวอย่างการรู้จักเด็กเป็นรายบุคคลที่มีการวิเคราะห์หรืออย่างเป็นระบบ
4. ครูที่ให้ความสำคัญของข้อมูลการรู้จักนักเรียนพิจารณาจากแบบสอบถาม
5. ครูที่ยินดีให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาถึงกระบวนการและการใช้ผลจากการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

จากการพิจารณาข้างต้นผู้วิจัยได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 19 คน และผู้วิจัยได้พิจารณาคัดเลือกจากผลการวิเคราะห์แบบสอบถาม โดยกรณีศึกษาอยู่บนเงื่อนไข

1. กรณีศึกษาที่พิจารณาเลือกต้องเป็นครูมัธยมศึกษาที่อยู่ในภาคกลาง
2. กรณีศึกษาที่พิจารณาเลือกต้องมีความแตกต่างในสายการสอน(วิทย์/ภาษา/วิชาชีพ)
3. กรณีศึกษามีความแตกต่างในเรื่องของอายุและเพศ

ในการคัดเลือกในครั้งนี้เมื่อได้กลุ่มตัวอย่างที่จะทำการศึกษา จำนวน 3 กรณีศึกษา ดังนี้

กรณีศึกษาที่ 1

ครูผู้สอนในระดับมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ตำแหน่ง อาจารย์ 3 ระดับ 8 เป็นครูประจำชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 /1 และเป็นครูผู้ปฏิบัติการสอนในสายวิชาวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นที่ยอมรับของผู้บริหาร มีผลงานการดูแลนักเรียนเป็นรายบุคคล และมีการติดตามนักเรียน

กรณีศึกษาที่ 2

ครูผู้สอนในระดับมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ตำแหน่ง อาจารย์ 2 ระดับ 6 เป็นครูประจำชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/1 และเป็นครูผู้ปฏิบัติการสอนในสายวิชาคหกรรม และ

คอมพิวเตอร์ เป็นครูแม่แบบดีเด่น ปี 2541 ของกลุ่มวิชาคหกรรม จากจังหวัดสมุทรปราการ และ
ครูดีเด่น ปี 2542 ในปี 2543 ได้เป็นครูแกนนำในจังหวัดสุพรรณบุรี และเป็นครูที่ปรึกษาดีเด่น
ประจำจังหวัดสุพรรณบุรี ปี 2544 มีการติดตามช่วยเหลือดูแลนักเรียนอย่างเป็นระบบ

กรณีศึกษาที่ 3

ครูผู้สอนในระดับมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ตำแหน่ง อาจารย์ 3 ระดับ 7
เป็นครูประจำชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/10 เป็นครูผู้ปฏิบัติการสอนในสายวิชาสังคมศึกษา และเป็น
หัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษา ซึ่งเป็นที่ยอมรับของผู้บริหาร มีการติดตามดูแลนักเรียน

การเตรียมตัวทำงานภาคสนาม

1. ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ระบบ
ดูแลการช่วยเหลือนักเรียน รวมถึงการพัฒนาการเรียนการสอน และการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อนำ
มากำหนดกรอบการสังเกต การวิเคราะห์เอกสาร และแนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์กรณีศึกษา
ผู้บริหาร นักเรียน และเพื่อนครู
2. ผู้วิจัยติดต่อประสานงานกับทางกรณีศึกษา เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวม
ข้อมูล หลังจากนั้นผู้วิจัยจึงดำเนินการติดต่อประสานงานขอหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัย
จากสำนักงานฝ่ายการจัดการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อขอความ
ร่วมมือกับทางผู้บริหารศึกษาในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. เตรียมรายละเอียดในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกรณีศึกษา เช่น แบบบันทึก
การสังเกต แบบบันทึกการสัมภาษณ์ แบบบันทึกเอกสาร เป็นต้น
4. เตรียมอุปกรณ์ที่จะใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ได้แก่ สมุดบันทึก แฟ้มรวบรวม
ข้อมูล เทปบันทึกเสียง เครื่องเล่นเทป และของที่ระลึก
5. ผู้วิจัยทำความเข้าใจในขั้นตอน และประเด็นในการเก็บรวบรวมข้อมูลการสังเกตและ
การสัมภาษณ์ พร้อมทั้งทำความเข้าใจลักษณะทางกายภาพของสนาม และแผนการลงภาคสนาม
เพื่อสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แผนการศึกษาภาคสนาม

ผู้วิจัยได้วางแผนการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามของทั้ง 3 กรณีศึกษา โดยกำหนดช่วง
เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล กิจกรรมที่ต้องดำเนินการ และแหล่งข้อมูล มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3.4 แผนการศึกษาภาคสนาม

ระยะเวลา	กิจกรรม	แหล่งข้อมูล
29 ส.ค. 45	<ul style="list-style-type: none"> - แนะนำตัวกับผู้บริหารโรงเรียน - สร้างความสัมพันธ์กับกรณีศึกษา - สังเกตสภาพทั่วไปของโรงเรียน ชุมชนบริเวณ โรงเรียน - ศึกษาเอกสารของโรงเรียน ได้แก่ แผนปฏิบัติการประจำปี นโยบายโรงเรียน ธรรมนูญโรงเรียน เป็นต้น 	<ul style="list-style-type: none"> - กรณีศึกษาที่ 1 - ผู้บริหาร - เอกสารธรรมนูญ โรงเรียน - แผนปฏิบัติการประจำปี - นโยบายโรงเรียน
30 ส.ค. 45	<ul style="list-style-type: none"> - สังเกตกิจกรรมโฮมรูม - สังเกตการจัดการเรียนการสอน - สัมภาษณ์กรณีศึกษา - สัมภาษณ์นักเรียน - วิเคราะห์เอกสารผลงานครู และแผนการสอน 	<ul style="list-style-type: none"> - กรณีศึกษาที่ 1 - นักเรียน - เอกสารผลงานครู - แผนการสอน
2 ก.ย. 45	<ul style="list-style-type: none"> - สัมภาษณ์ผู้บริหาร (ผอ. หรือ ผช.) - สัมภาษณ์เพื่อนครู - สัมภาษณ์กรณีศึกษา - สังเกตการสอน - วิเคราะห์เอกสารผลงานครูและผลงานนักเรียน 	<ul style="list-style-type: none"> - กรณีศึกษาที่ 1 - ผู้บริหาร - เพื่อนครู - นักเรียน - เอกสาร
3 ก.ย. 45	<ul style="list-style-type: none"> - แนะนำตัวกับผู้บริหารโรงเรียน - สร้างความสัมพันธ์กับกรณีศึกษา - สังเกตสภาพทั่วไปของโรงเรียน ชุมชนบริเวณ โรงเรียน - ศึกษาเอกสารของโรงเรียน ได้แก่ แผนปฏิบัติการประจำปี นโยบายโรงเรียน ธรรมนูญโรงเรียน เป็นต้น - สัมภาษณ์กรณีศึกษา - สัมภาษณ์นักเรียน - สัมภาษณ์ผู้บริหาร (ผอ. หรือ ผช.) 	<ul style="list-style-type: none"> - กรณีศึกษาที่ 2 - ผู้บริหาร - เอกสารธรรมนูญ โรงเรียน - แผนปฏิบัติการประจำปี - นโยบายโรงเรียน - นักเรียน
4 ก.ย. 45	<ul style="list-style-type: none"> - สังเกตกิจกรรมโฮมรูม - สังเกตการจัดการเรียนการสอน - สัมภาษณ์กรณีศึกษา - สัมภาษณ์นักเรียนและสัมภาษณ์เพื่อนครู - วิเคราะห์เอกสารผลงานครู และแผนการสอน 	<ul style="list-style-type: none"> - กรณีศึกษาที่ 2 - นักเรียน - เอกสารผลงานครู - แผนการสอน

ตารางที่ 3.4 (ต่อ) แผนการศึกษาภาคสนาม

วัน/เดือน/ปี	กิจกรรม	แหล่งข้อมูล
28 ส.ค. 45	<ul style="list-style-type: none"> - สัมภาษณ์ผู้บริหาร (ผอ. หรือ ผช.) - สัมภาษณ์เพื่อนครู - สัมภาษณ์กรณีศึกษา - สังเกตการสอน - วิเคราะห์เอกสารผลงานครูและผลงานนักเรียน 	<ul style="list-style-type: none"> - กรณีศึกษาที่ 3 - ผู้บริหาร - เพื่อนครู - นักเรียน - เอกสาร
5 ก.ย. 45	<ul style="list-style-type: none"> - แนะนำตัวกับผู้บริหารโรงเรียน - สร้างความสัมพันธ์กับกรณีศึกษา - สังเกตสภาพทั่วไปของโรงเรียน ชุมชนบริเวณ โรงเรียน - ศึกษาเอกสารของโรงเรียน ได้แก่ แผนปฏิบัติการ - ประจำปี นโยบายโรงเรียน ธรรมนูญโรงเรียน เป็นต้น 	<ul style="list-style-type: none"> - กรณีศึกษาที่ 3 - ผู้บริหาร - เอกสารธรรมนูญ โรงเรียน - แผนปฏิบัติการประจำปี - นโยบายโรงเรียน
6 ก.ย. 45	<ul style="list-style-type: none"> - สังเกตกิจกรรมโฮมรูม - สังเกตการจัดการเรียนการสอน - สัมภาษณ์กรณีศึกษา - สัมภาษณ์นักเรียน / สัมภาษณ์เพื่อนครู - วิเคราะห์เอกสารผลงานครู และแผนการสอน 	<ul style="list-style-type: none"> - กรณีศึกษาที่ 3 - เพื่อนครู - นักเรียน - เอกสารผลงานครู - แผนการสอน

การศึกษาภาคสนาม

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลในเรื่องกระบวนการและการใช้ผลจากการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลของครูมัธยมศึกษา เริ่มตั้งแต่ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ช่วงเวลาในการเก็บข้อมูลนักเรียน วิธีการเก็บข้อมูล แหล่งการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ผลจากการเก็บรวบรวมข้อมูล และการใช้ผลจากรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ และแบบเจาะลึก รวมถึงการวิเคราะห์เอกสาร โดยใช้อุปกรณในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ สมุดบันทึก เทปบันทึกเสียง แบบสังเกตห้องเรียน และกล้องถ่ายรูป

1. การสังเกต (Observation) ผู้วิจัยใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยการเข้าไปช่วยงานในโรงเรียนของครูที่เป็นกรณีศึกษา โดยผู้วิจัยใช้กรอบการสังเกตของ Lofland (1971 อ้างถึงใน นิศา ชูโต, 2540) 6 หน่วย คือ

1.1 การกระทำ (acts) คือ พฤติกรรมที่กรณีศึกษาแสดงออกในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำความเข้าใจกับนักเรียนเป็นรายบุคคล เช่น การค้นคว้าข้อมูล การซักถาม และการให้ความเอาใจใส่นักเรียนแต่ละคน เช่น การแสดงปฏิสัมพันธ์กับนักเรียนขณะที่ดำเนินการสอน การพูดคุยขณะจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจดบันทึกข้อมูลพฤติกรรมนักเรียน

1.2 กิจกรรม (activities) คือ พฤติกรรมของกรณีศึกษาที่เป็นขั้นตอนในการทำความเข้าใจกับนักเรียนเป็นรายบุคคล การกระทำของคนหลาย ๆ คนที่แสดงความสำคัญ และเกี่ยวข้องกันต่อการทำความเข้าใจกับนักเรียน ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่มีกระบวนการ มีขั้นตอน มีแบบแผน

1.3 ความหมาย (meaning) คือ ผู้วิจัยสังเกตการให้ความหมายของการกระทำหรือกิจกรรมโดยคำพูดที่แสดงออกของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการทำความเข้าใจกับนักเรียนเป็นรายบุคคล เช่น การที่กรณีศึกษาให้ความสำคัญของข้อมูลในการทำความเข้าใจกับนักเรียน ข้อมูลการรู้จำนักเรียนเป็นรายบุคคลช่วยพัฒนาการเรียนรู้ของกรณีศึกษา และนักเรียนอย่างไร

1.4 ความสัมพันธ์ (relationship) คือ การเกี่ยวข้องระหว่างเพื่อนร่วมงานนักเรียน และผู้บริหาร การขอคำปรึกษาจากผู้ร่วมงาน การให้ความช่วยเหลือในการทำความเข้าใจกับนักเรียนเป็นรายบุคคล การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียนที่เกิดขึ้นในขณะที่มีการเรียนการสอน และการทำกิจกรรมต่างๆ

1.5 การมีส่วนร่วมในกิจกรรม (participation) คือ การพิจารณาบทบาทของกรณีศึกษาที่แสดงบทบาทในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการรู้จำนักเรียนเป็นรายบุคคล เช่น การขอรุณสนับสนุนนักเรียน การส่งเสริมนักเรียนที่มีความรู้ความสามารถ

1.6 สถานที่ (setting) คือ สถานการณ์และสภาพที่เกิดขึ้นภายในห้องเรียนใน และในโรงเรียนของกรณีศึกษา เช่น การจัดห้องเรียน บรรยากาศภายในห้องเรียน

2. การสัมภาษณ์ (interview) ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ เน้นการพูดคุยแบบธรรมชาติเป็นกันเอง โดยมีลักษณะที่สำคัญคือ

2.1 ผู้วิจัยเปิดกว้างไม่จำกัดคำตอบของกรณีศึกษาเพื่อให้กรณีศึกษาตอบคำถามได้อย่างเต็มที่ที่เป็นอิสระ

2.2 แบบที่มีจุดสนใจเฉพาะหรือแบบเจาะลึก เพื่อค้นหาข้อมูลที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา

2.3 แบบตะล่อมกลุ่มมเกลลา เพื่อให้ทราบความรู้สึกนึกคิดและทัศนคติของกรณีศึกษา อีกทั้งยังเป็นวิธีการที่ทำให้กรณีศึกษาเปิดเผยข้อมูลต่อผู้วิจัยให้มากที่สุด

3. การวิเคราะห์เอกสาร (documentary analysis) ผู้วิจัยศึกษาเอกสารโดยการศึกษาจากเอกสารการปฏิบัติงาน ผลงานวิจัย แฟ้มสะสมงานของครู และแฟ้มสะสมงานของนักเรียน

4. การศึกษาอัตชีวประวัติ โดยการศึกษาเกี่ยวกับสภาพครอบครัว การศึกษา การทำงาน และการปฏิบัติงานทั้งในหน้าที่และงานวิจัย โดยมุ่งที่จะอธิบายถึงความรู้สึกนึกคิดของกรณีศึกษา ความเชื่อที่มีต่อการศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล สิ่งแวดล้อม ชุมชนที่อยู่ ซึ่งสามารถใช้เป็นข้อมูลส่วนหนึ่งในการสะท้อนให้เห็นการทำงาน

การเก็บรวบรวมข้อมูลในภาคสนามของผู้วิจัย มีรายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

แหล่งของข้อมูล

เอกสารในการปฏิบัติงานและผลงานต่างๆ ครู เพื่อนครู ผู้บริหารโรงเรียน และนักเรียน เป็นต้น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมของครู สภาพทั่วไปของห้องเรียน และโรงเรียน
- แนวทางการสัมภาษณ์ครู เพื่อนครู ผู้บริหาร นักเรียน
- แบบการสังเคราะห์งาน
- แนวทางการสังเกต
- อุปกรณ์การบันทึกเทปการสัมภาษณ์ กล้องถ่ายรูป

การตรวจสอบข้อมูล

1. การใช้วิธีการตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล คือ การใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ กันเพื่อรวบรวมข้อมูลเดียวกัน

2. การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล คือ การพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มานั้นถูกต้องหรือไม่ ด้วยการเปรียบเทียบข้อมูลเดียวกันที่เก็บมาจากเวลา สถานที่ หรือบุคคลที่แตกต่างกัน ด้วยวิธีการหลายๆ วิธี

3. การตรวจสอบข้อมูลแบบถามซ้ำเพื่อตรวจสอบความตรงภายใน เช่น การสัมภาษณ์ เพื่อนครู นักเรียน ผู้บริหารโรงเรียน

4. ตรวจสอบความเป็นไปได้ของข้อมูล มีหลักฐานถูกต้องชัดเจนเพียงพอหรือไม่สมควรมีหลักฐานต่างๆ เพิ่มเติมอีกหรือไม่ ด้วยการศึกษาค้นคว้าเอกสาร ผลงานทางวิชาการ การจัดเก็บข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ใช้วิธีการสังเกตและการสัมภาษณ์เป็นหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนั้นการวิเคราะห์จะเป็นการวิเคราะห์ไปพร้อมกับการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยนำข้อมูลที่รวบรวมมาตีความหมาย ทำดัชนีข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยการจำแนกชนิดของข้อมูล (typological analysis) เพื่อจัดข้อมูลเป็นหมวดหมู่ ทำการวิเคราะห์เป็นส่วนๆ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ซึ่งมีรายละเอียด คือ

1. ข้อมูลที่ได้จากเอกสาร (documentary)
2. ข้อมูลที่ได้จากการสังเกต และการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์แบบสรุป

2.1 การวิเคราะห์แบบอุปนัย (analysis induction) คือการตีความสร้างข้อสรุปจากรูปธรรม หรือปรากฏการณ์ที่เห็น

2.2 การวิเคราะห์โดยการจำแนกชนิดข้อมูล (typological analysis) คือ การจำแนกข้อมูลเป็นชนิดๆ ทั้งที่ใช้แนวคิด ทฤษฎี และแบบไม่ใช้ทฤษฎี ดังนี้

2.2.1 แบบใช้ทฤษฎี คือการจำแนกข้อมูลเป็นชนิดต่างๆ ในเหตุการณ์หนึ่งๆ แยกออกเป็นการกระทำ กิจกรรม ความหมาย ความสัมพันธ์ การมีส่วนร่วมในกิจกรรม และสถานการณ์ เป็นแนวทางในการจำแนกสำหรับการวิเคราะห์

2.2.2 แบบไม่ใช้ทฤษฎี คือการจำแนกข้อมูลที่จะวิเคราะห์ตามความเหมาะสมกับข้อมูล อาจใช้สามัญสำนึก หรือประสบการณ์ก็ได้

2.3 การวิเคราะห์โดยเปรียบเทียบข้อมูล (content comparison) โดยนำข้อมูลมาเปรียบเทียบเป็นปรากฏการณ์ ที่ผู้วิจัยสังเกตเหตุการณ์หลายๆ เหตุการณ์ เพื่อหาความสัมพันธ์ ความสอดคล้อง หรือความขัดแย้งของข้อมูล เพื่อนำมาเปรียบเทียบกัน

การนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยสรุปข้อมูลที่รวบรวมมาได้จากการศึกษาเอกสาร การสังเกต การสัมภาษณ์ และการนำเสนอข้อมูลในภาพรวมจากเหตุการณ์ต่างๆ ที่รวบรวมมาได้ ซึ่งเป็นลักษณะการอุปนัย โดยใช้วิธีการบรรยายเป็นสำคัญ และการยกคำพูด (Quote) โดยยึดคำถามวิจัยเป็นกรอบในการนำเสนอ